

1.1.19 בבלי יבמות נט - ס

ויקרא אמר כא, יג – טו:

[יג] וְהָיָה אִשָּׁה בְּתוּלָיָהּ יִקָּח: [יד] אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה וְחִלְלָה זָנָה אֶת-אִלָּהּ לֹא יִקָּח כִּי אִם-בְּתוּלָהּ מֵעַמּוּי יִקָּח אִשָּׁה: [טו] וְלֹא-יִחַלֵּל זָרְעוֹ בְּעַמּוּי כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ: ס

בבלי יבמות נט, א

(נח, ב) נתארמלו או נתגרשו וכו'. בעא מיניה רבי חייא בר יוסף משמואל: כהן גדול שקדש את הקטנה ובגרה תחתיו, (נט, א) מהו? בתר נישואין אזלינן, או בתר אירוסין אזלינן? א"ל (שמואל), תניתוה: נתארמלו או נתגרשו - מן הנשואין פסולות, מן האירוסין כשרות! אמר ליה (רב חייא ב"י): לשווייה חללה לא קמיבעיא לי דביאה היא דמשווייה חללה (ידוע לי שהביאה בנישואין עושה אותה חללה), כי קמיבעיא לי – (י"א אמר כא, יג) וְהָיָה אִשָּׁה בְּתוּלָיָהּ יִקָּח: מאי? קיחה דקדושין בעינן, או קיחה דנישואין בעינן (שאלתי על איזה קיחה מדובר בפסוק)? אמר ליה (שמואל), הא נמי תניתוה: אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול - יכנוס! שאני התם (שונה דין כ"ה שאירס אלמנה ממצב שקטנה בגרה כשהיא ארוסה לכ"ג שבו), דכתיב: (י"א אמר כא, יד) יִקָּח אִשָּׁה (מלת אשה זאת יתירה על אשה ב- כא, יג) וזה בא ללמד שכאשר נתמנה לכ"ג יכנוס האלמנה שאירס ככ"ה). הכא נמי כתיב: (י"א אמר כא, יג) אִשָּׁה! (גמרא דוחה ושואלת נאמר שמלת אשה ב- כא, יד) היתירה באה ללמד על קטנה ובגרה תחת כ"ג שיכנוס, עונה שמכתוב אחד לומדים הלכה) אחת ולא שתיים. ומה ראית (ולמה העדפת את לימוד אירס אלמנה ככ"ה ונתמנה לכ"ג שיכנוס על פני קטנה ובגרה תחתיו)? הא אישתני גופה (שקטנה ובגרה השתנה גופה ולכן לא נלמד זה מהיתור), והא לא אישתני גופה (באלמנה שאירסה ככ"ה שיכנוס ככ"ג, וזה נלמד מהיתור).

כהן גדול מצויה (י"א אמר כא, יג) וְהָיָה אִשָּׁה בְּתוּלָיָהּ יִקָּח:

(י"א אמר כא, יג) וְהָיָה – זקף-גדול, מלמד שלוש דרשות שמוציאות מהפשט של בתולה מלאה, (א) (בבלי יבמות ס, א) (כ"ה) אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול – יכנוס (אף שאינה בתולה) (ב) ע"פ (בבלי יבמות נט, ב). ת"ר: אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא, ואם נשא - נשוי; אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא, ואם נשא - ר' אליעזר בן יעקב אומר: הולד חלל, וחכמים אומרים: הולד כשר. (ג) ע"פ (בבלי יבמות ס, א) והא רב ור' יוחנן דאמרי תרוייהו: בוגרת ומוכת עץ לא ישא, ואם נשא - נשוי; אלמא, סופה להיות בוגרת תחתיו, סופה להיות מוכת עץ תחתיו.

(י"א אמר כא, יד) יִקָּח אִשָּׁה – מרכא סלוק, מרבה לכ"ג לקיחת אלמנה שאירסה ככ"ה, וסלוק מגביל דווקא לזאת שגופה לא השתנה בין קידושין לנישואין, לעומת אשה שכ"ג קידשה קטנה ובגרה לפני שנשאה.

מתני'. כהן גדול לא ישא אלמנה, בין אלמנה מן האירוסין, בין אלמנה מן הנישואין. ולא ישא את הבוגרת, ר' אלעזר ור' שמעון מכשירין בבוגרת. [ולא ישא את מוכת עץ].

גמ'. תנו רבנן: (י"א אמר כא, יד) אֶלְמָנָה ... לֹא יִקָּח - בין אלמנה מן האירוסין, בין אלמנה מן הנישואין. פשיטא! מהו דתימא לילף אלמנה אלמנה מתמר, מה להלן מן הנישואין, אף כאן מן הנישואין, קמ"ל (מנישואין ומאירוסין). ואימא הכי נמי! דומיא דגרושה, מה גרושה - בין מן הנישואין בין מן האירוסין, אף אלמנה - בין מן האירוסין בין מן הנישואין. לֹא יִקָּח – מונה מרבה הגבלות הנדרשות מטעם אתנה במלת יִקָּח והמסקנה כ"ג לֹא יִקָּח - בין אלמנה מן האירוסין, בין אלמנה מן הנישואין.

ולא ישא את הבוגרת. תנו רבנן: (י"א אמר כא, יג) וְהָיָה אִשָּׁה בְּתוּלָיָהּ יִקָּח: - פרט לבוגרת שכלו לה בתוליה, דברי ר' מאיר, ר' אלעזר ור' שמעון מכשירין בבוגרת. במאי קא מיפלגי? רבי מאיר סבר: בתולה - אפילו מקצת בתולים משמע, בְּתוּלָיָהּ - עד דאיכא כל הבתולים, בְּתוּלָיָהּ - בכדרכה אין, שלא כדרכה לא; ורבי אלעזר ורבי שמעון סברי: בתולה - בתולה שלימה משמע, בְּתוּלָיָהּ - ואפי' מקצת בתולים, בְּתוּלָיָהּ - עד שיהיו כל בתוליה קיימין, בין בכדרכה, בין שלא כדרכה.